

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ความว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 7 กำหนดว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของ ประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญา ไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่าง ต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 5) ซึ่งการจัดการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพนั้นต้องการพัฒนานักเรียนให้มีการพัฒนาในทุกๆด้านให้เหมาะสมกับวัยและเต็มตาม ศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ที่สำคัญกระบวนการจัดการศึกษาต้องเน้น กระบวนการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น พร้อมทั้งสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ชื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อส่วนรวมสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ผสมผสานให้เกิดความสมดุล (ปราชญา กล้าผจญและพอลดา บุญสุทธิวงศ์, 2550, หน้า 36)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาของชาติ คือมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความ สมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่น ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และ ทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติจำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดย มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตาม ศักยภาพการพัฒนาที่สำคัญ คือการพัฒนาที่สมดุลอย่างเป็นองค์รวมทุกด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ (Humanized educare) มีพื้นฐานทางจิตวิทยาความเป็นคนดีทั้งทางร่างกาย สติปัญญา

อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสร้างองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะและเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553, หน้า 23)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ฉบับนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนไว้หลายมาตรา ดังต่อไปนี้ มาตรา 8 (2) การจัดการศึกษาที่ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 9(6) การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอันนอกจากนี้ ในมาตราที่ 58(2) ยังได้กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาจัดการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริหารทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมความจำเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 2)

การดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนด้วยการจัดบริการและกิจกรรมแนะแนวที่หลากหลายเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มโดยมุ่งส่งเสริมและเพิ่มเติมให้ผู้เรียนสามารถจัดการชีวิตของตนเองได้ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถบนพื้นฐานของความเชื่อว่า ทุกคน มีความแตกต่าง ทุกคนมีคุณค่า สามารถพัฒนาตนเองให้เจริญออกมา ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนวทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำด้วยการ

พึ่งตนเอง พร้อมทั้งการสร้างเสริมกิจกรรมเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว ต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ การพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำให้แก่ผู้เรียน ด้วยการจัดกิจกรรมและการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างต่อเนื่องมีการบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มประสานงานกับบุคลากรฝ่ายต่างๆของโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งการดำเนินงานแนะแนวต้องควบคู่กับการจัดกิจกรรมแนะแนวให้สนองเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการแนะแนวและการบริหารการจัดการตามแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทางการศึกษาอาชีพส่วนตัวและสังคมเต็มตามศักยภาพ มีทักษะชีวิต มีความสุข อยู่อย่างพอเพียง เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี ด้วยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

การดำเนินงานแนะแนวเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมแนะแนวแก่ครู-อาจารย์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมแนะแนวให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดแนวทางการศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูแนะแนวต่อไป ซึ่งทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินงานแนะแนวยังมีความหลากหลายอย่างไม่เป็นระบบที่แน่นอนและขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของครูแนะแนวซึ่งพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ทางการแนะแนวที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ครูผู้ปฏิบัติงานแนะแนวพบในการดำเนินงานแนะแนวก็เป็นสิ่งที่สมควรได้รับการศึกษาเพื่อนำมาพิจารณาในการพัฒนางานแนะแนว เพื่อช่วยให้นักเรียนเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กลุ่มวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้, 2561, เว็บบไซต์)

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการพบว่า สถานศึกษายังมองไม่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานแนะแนว ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานแนะแนวเท่าที่ควร ปัญหาการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานแนะแนว ยังไม่เป็นระบบ ไม่มีกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน ขาดการประสานงานที่ดี ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่แตกต่างกัน

การดำเนินงานแนะแนว ไม่มีแผนและโครงสร้างสำหรับการดำเนินงาน ขาดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานแนะแนวที่มีคุณภาพ สถานศึกษาทุกระดับขาดบุคลากรที่มีความรู้เรื่องการดำเนินงานแนะแนวโดยตรง ถึงแม้บางเรื่องจะมี แต่ก็ปริมาณไม่เพียงพอที่จะดูแลอย่างทั่วถึง สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น เช่น แบบทดสอบทางจิตวิทยา และไม่มีการประชุมงานกันในการผลิตเอกสาร สร้างเครื่องมือแลกเปลี่ยนกันใช้ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้สถานศึกษารู้และเข้าใจถึงความสำคัญ ความจำเป็นในการบริหารงานแนะแนว ขาดการประชุมงาน ความร่วมมือของแต่ละหน่วยงานทำให้ไม่ทราบความเคลื่อนไหวซึ่งกันและกัน ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน เพราะผู้สนับสนุนไม่ทราบถึงความต้องการและความจำเป็น และขาดการศึกษาวิจัย งานวิจัยด้านการดำเนินงานแนะแนว มีจำนวนน้อยทำให้ยากที่จะศึกษาและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ (เทพรังสรรค์ จันทรัมย์, 2551, หน้า 4-5)

สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีภารกิจในการจัดการศึกษา 4 งานคือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารงบประมาณ การเงิน และงานบริหารงานทั่วไป งานแนะแนวเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งในงานวิชาการ ซึ่งมีความสำคัญ เพราะเป็นกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนทั้ง 3 ด้านคือพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม แต่จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานแนะแนวพบว่า สถานศึกษายังดำเนินงานแนะแนวยังไม่เป็นระบบ ไม่มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน ขาดการประชุมงานกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ไม่มีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนว ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ต่างกัน ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม การดำเนินงานแนะแนวยังไม่มีความมีประสิทธิภาพ ขาดการศึกษาวิจัยอย่างถูกต้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแนะแนวพบน้อยมาก ทำให้ยากที่จะศึกษาและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยในฐานะครูในสถานศึกษา ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานแนะแนวด้านต่างๆ และวิเคราะห์หาสาเหตุความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานแนะแนว พบว่า ปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลนั้นก็คือ การดำเนินงานแนะแนวแบบมีส่วนร่วมตามความต้องการของชุมชน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานแนะแนวสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานแนะแนว สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ในการดำเนินงานแนะแนวตามความต้องการของชุมชน สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวตามความต้องการของชุมชน สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้แทนชุมชนที่ร่วมอยู่ในคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวตามความต้องการของชุมชนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ที่มีวุฒิปริญญาเอกหรือปริญญาโท เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวของชุมชน ที่มีประสบการณ์ในหน่วยงานทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวตามความต้องการของชุมชนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้แทนชุมชนที่ร่วมอยู่ในคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 303 คน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวตามความต้องการของชุมชนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และรักษาการแทนผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 จำนวน 161 คน

2. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ศึกษา โดยศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวของชุมชนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวตามความต้องการของชุมชนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3. ตัวแปรที่ศึกษา

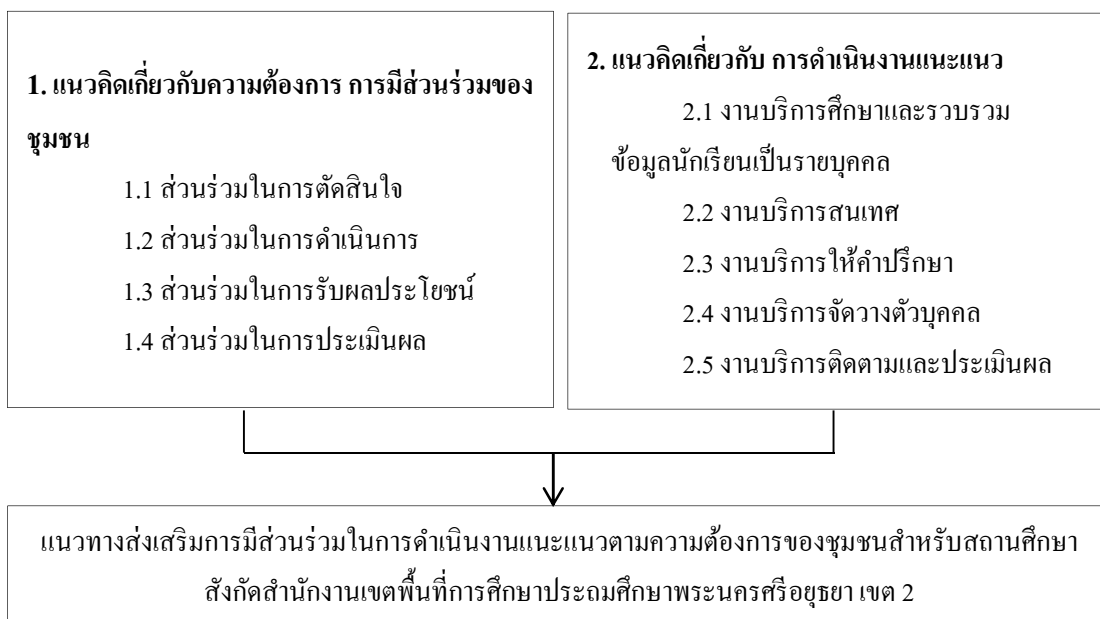
3.1 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานแนะแนวสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ประกอบด้วย 5 งาน คือ 1) งานบริการศึกษาและรวบรวมข้อมูล นักเรียนเป็นรายบุคคล 2) งานบริการสนเทศ 3) งานบริการให้คำปรึกษา 4) งานบริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) งานบริการติดตามและประเมินผล ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน คือ ความต้องการร่วมตัดสินใจ ความต้องการร่วมในการดำเนินงาน ความต้องการร่วมในการรับผลประโยชน์ และความต้องการร่วมในการประเมินผล

3.2 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวตามความต้องการของชุมชนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

กรอบความคิดในการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ของอุทัย นกเพือก (2554, หน้า 22) ; ชาคิด และคณะ (Shadid, et al. ; อ้างถึงใน ฉันทน์ชญา บาร์ศรี, 2556, หน้า 25) ; อาร์นไฮสไตน์ (Armstein, 1991, p203) ; โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980, pp.219-222) พบว่า ความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 4 ระดับ ได้แก่การ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการประเมินผล เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับขอบข่ายการดำเนินงานแนะแนว ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำราแนวคิด ของ พนม ลิ้มอารีย์ (2555, หน้า 234) ; กรมวิชาการ (2551, หน้า 7) ; นิรันดร์ จุลทรัพย์

(2554, หน้า 11) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, หน้า 234) และ กรมวิชาการ (2551, หน้า 7) ดำเนินการจัดบริการให้กับนักเรียนทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านบริการรวบรวมข้อมูล ด้านบริการสารสนเทศ ด้านบริการให้คำปรึกษา ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล และด้านบริการติดตามและประเมินผล จึงเสนอเป็นภาพแสดงกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การดำเนินงานแนะแนว หมายถึง การบริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย

1. บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูล (Individual inventory service) หมายถึง งานการศึกษา รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียน ทั้งเรื่องความสนใจ ความสามารถ ความถนัด ลักษณะนิสัย สภาพของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฯลฯ มีการวางแผนเพื่อจัดบริการให้แก่ นักเรียน จัดหาเครื่องมือและสำรวจข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต เยี่ยมบ้าน เยี่ยมชุมชน สอบถาม สัมภาษณ์ ทดสอบ สังคมมิติ อัตชีวประวัติ และการศึกษารายกรณี รวบรวมข้อมูลโดยการจัดทำแฟ้มข้อมูล (ระเบียบสะสม) ระเบียบพฤติกรรม สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน รวมทั้งวิเคราะห์ วินิจฉัยข้อมูล โดยพิจารณาข้อมูลใน 2 ลักษณะคือ 1) ข้อมูลสำหรับดำเนินการบริการแก่นักเรียน โดยส่วนรวม

และ 2) ข้อมูลสำหรับใช้ในการช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนเฉพาะบุคคล ซึ่งบริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจะสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดบริการอื่นๆต่อไป

2. บริการสนเทศ (Information service) หมายถึง งานเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านอาชีพ วัฒนธรรม ศิลธรรม จริยธรรม สุขภาพ อันเป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และสามารถช่วยให้นักเรียนวางแผน พิจารณาและตัดสินใจด้วยตนเองในการเลือกแนวทางการศึกษา การประกอบอาชีพและปรับปรุงบุคลิกภาพได้อย่างเหมาะสม โดยการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารมีหลายช่องทางทั้งด้านเอกสารการจัดห้องสมุดอาชีพ ป้ายนิเทศ นิทรรศการ เอกสารคู่มือ การจัดเสียงตามสาย วิดีทัศน์ การเชิญวิทยากรจากภายนอกที่ประสบความสำเร็จด้านอาชีพมาให้ความรู้แก่นักเรียน การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศ บัณฑิตนิเทศ ทักษะศึกษา ทั้งนี้การจัดกิจกรรมทั้งหมดก็เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษา อาชีพและสังคมอย่างกว้างขวาง สามารถนำความรู้ และความเข้าใจเหล่านั้นไปพิจารณาและตัดสินใจเลือกแนวทางประกอบอาชีพ และเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงบุคลิกภาพได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ และสภาพที่เป็นจริงของสังคมต่อไป

3. บริการให้คำปรึกษา (Counseling service) หมายถึง งานที่ช่วยให้นักเรียนได้ตัดสินใจดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้เหมาะสมกับความรู้ ความถนัด และความสนใจของตนเอง สามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหา ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ การบริการให้คำปรึกษาจึงต้องครอบคลุมทั้งนักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีการจัดให้คำปรึกษาทั้งแบบเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล เมื่อรับทราบปัญหา มีการจัดประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาการแก้ปัญหาให้กับนักเรียน จัดส่งนักเรียนที่ควรให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษไปรับบริการจากหน่วยงานอื่นๆ จัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง รวมไปถึงการจัดบริการทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน การหางานทำระหว่างปิดภาคเรียน การหารายได้พิเศษขณะเรียน การจัดกิจกรรมเสริมความสนใจ จัดนักเรียนเข้าชุมชน หรือคัดเลือกนักเรียนเข้ารับรางวัลต่างๆ

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement service) หมายถึง งานสำรวจปัญหา ความต้องการ ความสนใจเฉพาะด้านของนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับบริการที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการ จัดหางานให้นักเรียนทำยามว่างหรือช่วงปิดภาคเรียน สนับสนุนให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจ เพื่อเป็นการพัฒนาประสบการณ์ ฝึกฝนทักษะ ปรับปรุงตนเองในด้านต่างๆ รวมไปถึงการติดตามผลงานนักเรียนที่ได้รับบริการแนะแนว การประสานกับผู้ปกครองเพื่อทราบความก้าวหน้าในการแก้ปัญหาต่อไป

5. บริการติดตามและประเมินผล (Follow-up and evaluation service) หมายถึง งานที่มีการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องจากบริการต่างๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อติดตามดูแลว่านักเรียนที่ได้รับ

ทุนการศึกษา นักเรียนที่ไปศึกษาต่อสถานศึกษาอื่น นักเรียนที่ไม่จบหลักสูตร นักเรียนที่มีปัญหาครอบครัวและการเงิน มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ตลอดจนติดตามผลการจัดบริการต่างๆ ว่าประสบความสำเร็จเพียงใด มีสิ่งใดต้องปรับปรุงให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ความต้องการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานแนะแนว หมายถึง ระดับความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการประเมินผล

1. ความต้องการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การกำหนดรูปแบบและกิจกรรมในการดำเนินการบริการแนะแนวให้มีความสอดคล้องกับสภาพความพร้อมของสถานศึกษา รวมไปถึงการกำหนดการจัดวางตัวบุคคล การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคคลากรที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในงานบริการแนะแนวซึ่งเป็นไปตามความต้องการของนักเรียนและชุมชน

2. ความต้องการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งในคณะบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่บริการงานแนะแนว การให้ความสนับสนุนด้านทรัพยากรร่วมระดมทุนการศึกษาจากแหล่งเงินทุนภายนอก โรงเรียนมาช่วยเหลือนักเรียน บริการข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เข้าร่วมพิจารณาการแก้ปัญหาพร้อมกับสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมในงานบริการแนะแนวต่างๆรวมไปทั้งการติดตามผลนักเรียนที่ได้รับบริการ ร่วมวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อมูลนักเรียนพร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนให้มีความก้าวหน้าต่อไป

3. ความต้องการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด นโยบาย การดำเนินงานแนะแนวได้ตรงความต้องการ ได้รับความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานแนะแนว เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ ได้รับการยกย่อง สรรเสริญ การยอมรับนับถือจากชุมชนในการเสียดสละเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการแนะแนว บุตรหลานได้รับการแนะแนวส่งเสริมพัฒนาความสามารถ ความถนัดตามศักยภาพ ตรงความต้องการ สร้างแนวทางให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนว สร้างความสามัคคี ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้รับการพัฒนาตามสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน

4. ความต้องการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อตรวจสอบและทบทวนการดำเนินการที่ผ่านมา วิเคราะห์ แผลผลข้อมูลเพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนาระบบการบริหารงานแนะแนวในทุกชั้นตอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีการจัดรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาต่อไป

ผู้แทนชุมชน หมายถึง ผู้แทนของชุมชนที่ร่วมอยู่ในคณะกรรมการสถานศึกษา อันได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการแทนผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 161 คน

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนภาครัฐที่มีการจัดการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 จำนวน 161 โรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. สถานศึกษาได้รับทราบแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามความต้องการของชุมชน ในการดำเนินงานแนะแนว และพัฒนางานแนะแนวให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการแนะแนว ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ได้นำแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานแนะแนว ในการพัฒนา ส่งเสริม การจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น